

mgr JERZY NOWOSIELSKI

Uniwersytet Śląski, starszy inspektor ds. bhp
w Komendzie Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej w OpoluKontakt: jerzynowosielski@gmail.com

DOI: 10.5604/01377043.1226093

Świadczenia odszkodowawcze dla funkcjonariuszy służb mundurowych z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej – analiza najnowszych przepisów

Fot. Straż Graniczna

Artykuł porusza kwestie świadczeń odszkodowawczych, przysługujących funkcjonariuszom podległym Ministerstwu Spraw Wewnętrznych za wypadki przy pracy, przedmioty osobistego użytku utracone w czasie wypadku oraz choroby powstałe w związku ze służbą. Pomimo iż nowe przepisy w tej sprawie obowiązują od ponad 2 lat i nawiązują swoją konstrukcją do tych, które dotyczą zwykłych pracowników, to jednak są w nich pewne odrębności, wynikające z charakterystyki służby, jako sposobu zatrudnienia, które wzbudzają kontrowersje. Artykuł porządkuje kwestie otrzymywania jednorazowego odszkodowania, jednocześnie sugerując rozwiązanie kontrowersyjnych zagadnień

Słowa kluczowe: odszkodowania, służby mundurowe, wypadek przy pracy, choroba zawodowa

Compensations for service uniform officers resulting from accidents at work or occupational diseases – Analysis of the newest regulations

The article raises a question of compensations for service uniform officers who became submitted to the authority of the Ministry of Internal Affairs. Those indemnities are only payable for the case of accident during the service, or personal items which were lost or any serious illness undergone in the process. Although the new Act has been in force for over two years, while referring within its structure to the ones having applied to ordinary workers, there is however a some kind of distinctiveness stemming from the core of the service, as a way of employment, that might at the same time - turn out controversial. The present paper attempts thus to make clear all the issues as well as present the circumstances of receiving the indemnity, and be in search of a solution for the disputed subject matter.

Keywords: compensations, uniform services, accident at work, occupational disease

Wstęp

Kwestia świadczeń odszkodowawczych dla pracowników z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej jest stosunkowo dobrze znana i omówiona w literaturze przedmiotu. Inaczej ma się sprawa ze świadczeniami dla funkcjonariuszy służb mundurowych, zwłaszcza że nowe przepisy obowiązują od niedawna, a osoby zajmujące się bezpieczeństwem i higieną pracy wśród funkcjonariuszy podległych MSW stanowią niewielką liczbę w całej służbie bhp. Co do zasady jednak przepisy dotyczące świadczeń odszkodowawczych dla funkcjonariuszy służb mundurowych obowiązują już od wielu lat.

Ustawa z 4 kwietnia 2014 r. o świadczeniach odszkodowawczych przysługujących w razie wypadku lub choroby pozostających w związku ze służbą [1], zastąpiła ustawę z 16 grudnia 1972 r. o odszkodowaniach przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą w Policji [2], którą przez ponad cztery dekady stosowano w stosunku do funkcjonariuszy podległych MSW na podstawie odesłania w przepisach regulujących status poszczególnych służb.

Celem artykułu jest analiza zakresu obowiązywania przepisów dotyczących świadczeń odszkodowawczych dla funkcjonariuszy służb mundurowych podległych MSW i Prezesowi Rady Ministrów. Omówiono również procedurę przyznawania tego świadczenia oraz pojęcia z nim związane. Niektóre, tak jak pojęcie choroby pozostającej w związku ze szczególnymi warunkami lub właściwościami służby, różnią się od tych obowiązujących w prawie pracy, w sposób mogący wzbudzać kontrowersje. W przypadku funkcjonariuszy posługujemy się pojęciem wypadku pozostającego w związku

ze służbą i choroby pozostającej w związku ze szczególnymi warunkami lub właściwościami służby.

Zakres podmiotowy

Służby podległe MSW to:

- 1) Policja,
- 2) Państwowa Straż Pożarna,
- 3) Straż Graniczna,
- 4) Biuro Ochrony Rządu,

natomiast służby podległe Prezesowi Rady Ministrów to:

- 1) Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego,
- 2) Agencja Wywiadu,
- 3) Centralne Biuro Antykorupcyjne.

Obecnie obowiązująca ustawa normuje zakres świadczeń odszkodowawczych przysługujących funkcjonariuszom (oraz członkom rodzin zmarłych funkcjonariuszy tych służb) w razie wypadku i choroby pozostającej w związku ze szczególnymi warunkami lub właściwościami służby. Ponieważ nowa ustawa w sposób wyczerpujący określa katalog służb, które obejmuje, warto podkreślić, że nie zostali nią objęci funkcjonariusze innych służb, jak np. Służba Celna czy Więzienna. Obecnie (stan na 2016 r.), funkcjonariuszom Służby Celnej przysługują świadczenia określone w art. 3 pkt. 3 pkt. 14 ustawy z 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, określone w przepisach o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego [3] (czyli takie same jak pracownikom w rozumieniu kodeksu pracy), natomiast w przypadku funkcjonariuszy służby więziennej prawo do odszkodowania reguluje bezpośrednio ustawa z 9 kwietnia 2010 r. o służbie więziennej [4].

Zakres przedmiotowy

Do świadczeń odszkodowawczych nowa ustawa zalicza dwie kategorie:

– jednorazowe odszkodowanie przysługujące w razie wypadku pozostającym w związku ze służbą lub choroby, pozostającej w związku ze szczególnymi warunkami lub właściwościami służby, a także:

– odszkodowanie za przedmioty osobistego użytku utracone, zniszczone lub uszkodzone wskutek wypadku.

Warto nadmienić, że w przypadku uszkodzenia mienia funkcjonariusza, warunkiem koniecznym do uzyskania odszkodowania jest stwierdzenie, że miało to związek z wypadkiem pozostającym w związku ze służbą. Drugą z przesłanek jest poniesienie przez funkcjonariusza uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku. W pozostałych przypadkach funkcjonariusz może domagać się świadczeń odszkodowawczych na zasadach ogólnych, tzn. na podstawie art. 415 i następnych ustawy z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny [5,6].

Definicja wypadku pozostającego w związku ze służbą lub w służbie jest bardzo podobna do definicji wypadku przy pracy, która występuje w ustawie o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Wypadek pozostający w związku ze służbą jest zdarzeniem nagłym, spowodowanym przyczyną zewnętrzną, powodującym uraz bądź śmierć, który ma miejsce podczas:

1) wykonywania lub w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych albo poleceń przełożonych,

2) wykonywania lub w związku z wykonywaniem czynności w interesie służby, nawet bez polecenia przełożonych,

3) uczestniczenia lub w związku z uczestniczeniem w obowiązkowych zajęciach związanych z podnoszeniem kwalifikacji zawodowych i sprawności fizycznej funkcjonariuszy,

4) wykonywania lub w związku z wykonywaniem funkcji lub zadań zleconych przez działający w służbie związek zawodowy funkcjonariuszy bądź organizacje zawodowe lub społeczne,

5) ratowania lub w związku z ratowaniem ludzi z grożącego niebezpieczeństwa lub ratowaniem mienia Skarbu Państwa przed zniszczeniem lub zagarnięciem,

6) udzielania lub w związku z udzielaniem przedstawicielowi organu państwowego pomocy przy wykonywaniu przez niego czynności urzędowych.

Warto tu zwrócić uwagę na szeroki zakres czynności wykonywanych w ramach służby jako sposobu zatrudnienia. Na funkcjonariuszu także poza godzinami wykonywania normalnych zadań służbowych ciąży obowiązek, zgodny z przysięgą składaną podczas ślubowania, których wykonywanie może spowodować wypadek. Definicja również w takich przypadkach przewiduje świadczenia odszkodowawcze. Odnośnie do składników definicji można posiłkować się bogatą literaturą oraz orzecnictwem w tym zakresie [7]. Ustawa podaje definicję legalną urazu jako każdego uszkodzenia tkanek ciała albo narządów wskutek działania czynnika zewnętrznego, czego nie zawierała wcześniejsza ustawa. Definiuje również znaczenie terminu „uszczerbek na zdrowiu”, który jest naruszeniem sprawności fizycznej lub psychicznej organizmu, powodującym upośledzenie jego czynności – w przypadku stałego uszczerbku nierokującym poprawy, w przypadku długotrwałego uszczerbku trwającym dłużej niż 6 miesięcy.

Świadczenia odszkodowawcze a choroba

Świadczenie odszkodowawcze przysługuje również w przypadku wystąpienia u funkcjonariusza choroby pozostającej w związku ze szczególnymi warunkami lub właściwościami

służby. Za pozostającą w związku ze służbą uznaje się chorobę spowodowaną działaniem czynników szkodliwych występujących w środowisku służby albo chorobę, która została wymieniona w wykazie chorób pozostających w związku z pełnieniem służby. A więc odmiennie wobec zatrudnienia pracowniczego zastosowano model listy oraz model definicji uznania choroby zawodowej, na co wskazywałoby umieszczenie alternatywy „albo”. W zatrudnieniu pracowniczym stosuje się tzw. model mieszany [8], który jest określony w art. 235¹ Kodeksu pracy [9]. U pracownika obie te przesłanki muszą wystąpić kumulatywnie, aby mógł dochodzić roszczeń na podstawie ustawy wypadkowej. Funkcjonariusze są więc w znacznie korzystniejszej sytuacji.

Warto zwrócić uwagę, że funkcjonariuszy obejmują dwa wykazy chorób pozostających w związku ze służbą. Są to:

1) Rozporządzenie prezesa Rady Ministrów z 30 czerwca 2014 r. w sprawie ustalenia uszczerbku na zdrowiu funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu i Centralnego Biura Antykorupcyjnego [10] oraz

2) Rozporządzenie MSW z d26 czerwca 2014 r. w sprawie ustalania uszczerbku na zdrowiu funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Biura Ochrony Rządu [11].

Oba wykazy różnią się nieznacznie – w drugim katalogu schorzeń powiększono o nadciśnienie tętnicze z powikłaniami wielonarządowymi. W przypadku, gdy danej choroby nie ma w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia, to zgodnie z § 3 ust. 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 26 czerwca 2014 r. w sprawie ustalania uszczerbku na zdrowiu funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Biura Ochrony Rządu ocenia się procentowy uszczerbek na zdrowiu według pozycji najbardziej zbliżonej [11]. A ponieważ definicja choroby dla funkcjonariuszy podległych MSW i PRM jest bardzo szeroka, rejonowe komisje lekarskie MSW, AW i ABW, do których będzie należała ocena uszczerbku, mogą mieć problemy z odpowiednią kwalifikacją jednostek chorobowych, niewymienionych wprost w rozporządzeniu.

Kiedy świadczenia odszkodowawcze nie przysługują

Ustawa w art. 7 pkt. 1 pkt. 1-3 i art. 7 pkt. 2 określa sytuacje, w których funkcjonariuszowi nie zostaną przyznane świadczenia odszkodowawcze. Takie konsekwencje powodują okoliczności, kiedy wyłączną przyczyną było udowodnione przez właściwy organ umyślne lub rażąco niedbałe działanie

Fot. Straż Graniczna

lub zaniechanie funkcjonariusza naruszające obowiązujące przepisy lub rozkazy (...) Można tę dyspozycję przepisu podzielić na co najmniej kilka części składowych: po pierwsze, wyłączna przyczyna. Podkreśla się to i uszczegóławia w końcowej części art. 7 pkt. 1 ppkt. 1 gdzie czytamy, że przełożeni muszą zapewnić warunki odpowiadające tym przepisom, a więc m.in. zapewnić funkcjonariuszowi odpowiednie przeszkolenie i zadbać aby posiadał odpowiednie umiejętności. Przełożeni sprawują ponadto nadzór nad przestrzeganiem przepisów i rozkazów. W przypadku wyłącznej przyczyny należy posiłkować się orzecznictwem SN, które odnosi się do wyłącznej winy poszkodowanego. Stwierdzenie to sugeruje, że w przypadku określenia choćby minimalnego zawinienia pracodawcy należy przyznać poszkodowanemu świadczenia odszkodowawcze [12]. Nie ma w tym przypadku również potrzeby rozważania, czy zaniechania pracodawcy albo osoby trzeciej przyczyniły się do zaistnienia wypadku, czyli analizy tzw. adekwatnego związku przyczynowego.

Kolejnym elementem jest udowodnienie przez tego przez właściwy organ. Ustawodawca odsyła w tym przypadku do rozporządzenia w sprawie sposobu i trybu ustalania okoliczności i przyczyn wypadków w Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej oraz Biurze Ochrony Rządu [13]. Zgodnie z tym rozporządzeniem odpowiedzialna za ustalenie umyślnego lub rażąco niedbałego zachowania jest komisja powypadkowa. Ma ona za zadanie ustalenie, jaki przepis został naruszony lub rozkaz nie został wykonany, czy poszkodowany miał odpowiednie warunki, przeszkolenie i czy sprawowany był nad nim odpowiedni nadzór oraz, czy poszkodowany posiadał potrzebne umiejętności do wykonywania czynności mających związek z wypadkiem. Jak się podkreśla, w praktyce bardzo rzadko można poszkodowanemu przypisać umyślność, po-

nieważ wynikałoby z tego, że poszkodowany chciał złamać przepisy. Z kolei rażące niedbalstwo to zachowanie graniczące z umyślnością i polegające na tym, że poszkodowanego zaznajamia się z przepisami, instrukcjami, rozkazami a mimo to nie przyjmuje on ich do wiadomości i nie przyswoi lub bezpodstawnie sądzi, że działa albo pozostaje bierny w sposób zgodny z przepisami lub rozkazami, gdy tak naprawdę nie wypełnia ich treści.

Kolejna sytuacja w której świadczenia odszkodowawcze funkcjonariuszowi nie przysługują, to wypadek do którego przyczynił się on będąc w stanie po spożyciu alkoholu, środków odurzających, substancji psychotropowych lub innych o podobnym działaniu (poprzednia ustawa ograniczała się do wypadków, których wyłączną przyczyną było zachowanie się funkcjonariusza spowodowane nadużyciem alkoholu). Równie istotne w redakcji tych przepisów było zwrócenie przez ustawodawcę uwagi na to, że ilość rodzajów substancji mogących powodować stan odurzenia stale się zwiększa. Poza tym określenie, co jest środkiem odurzającym, a co nim nie jest, powodowało od bardzo dawna trudności interpretacyjne, dlatego zdecydowano się dodać określenie „inne substancje o podobnym działaniu” [14]. W przypadku podejrzenia o spożycie wymienionych używek, funkcjonariusz jest zobowiązany poddać się odpowiednim badaniom w celu wyeliminowania podejrzenia. Jeżeli odmówi poddania się badaniom na obecność alkoholu lub środków odurzających, substancji psychotropowych etc., odszkodowanie nie przysługuje. Nowa ustawa przewiduje w tej sytuacji rozwiązanie na wzór tego, które funkcjonuje w ustawie odszkodowawczej [15].

Zgodnie z art. 17 pkt. 3 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi [16] badanie trzeźwości przeprowadza uprawniony organ, powołany do zachowania porządku publicznego. W przypadku badania

trzeźwości funkcjonariuszy policji należałoby jednak wyłączyć ich z czynności towarzyszących przeprowadzaniu badania, gdyż może to budzić wątpliwości co do ich bezstronności. Jeżeli to zatem możliwe, należy powierzyć obowiązki zbadania trzeźwości funkcjonariuszom straży miejskiej (gminnej).

Funkcjonariusz zostanie również pozbawiony prawa do odszkodowania w przypadku, jeśli uszczerbek na zdrowiu lub śmierć jest spowodowana z jego winy umyślnej. W tym wypadku mowa o samookaleczeniu.

Odszkodowanie zostanie wypłacone uprawnionym członkom rodziny poszkodowanego, tj. małżonkowi, rodzicom i dzieciom, gdy w powyższych okolicznościach doszło do śmierci funkcjonariusza, a więc zarówno w przypadku wprawienia się w stan upojenia alkoholowego, użycia środków odurzających, jak i winy umyślnej i rażącego niedbalstwa.

Ustalanie wysokości świadczeń odszkodowawczych

W porównaniu z ustawą z 1972 r. zmianie uległ również sposób ustalania wysokości odszkodowania. Dotychczas była ona ustalana w relacji do uposażenia poszkodowanego funkcjonariusza: ten, kto zarabiał więcej, otrzymywał wyższe odszkodowanie. Obecnie w odniesieniu do każdego poszkodowanego funkcjonariusza przyjmuje się przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej w poprzednim roku, ogłaszane do celów emerytalnych w Monitorze Polskim przez prezesa GUS, poczynając od drugiego kwartału każdego roku, przez jeden rok [17]. Podstawą decyzji odszkodowawczej jest ustalony przez komisję lekarską procent stałego bądź długotrwałego uszczerbku na zdrowiu. Stopień ten ustala się w procentach, za każdy procent uszczerbku na zdrowiu w wysokości 20% wspomnianej podstawy. Co więcej, może być ono zwiększone na zasadach określonych w ustawie w przypadku, gdy funkcjonariusz został uznany za:

- niezdolnego do służby ze znacznym ograniczeniem sprawności organizmu lub

- niezdolnego do samodzielnej egzystencji.

Ponadto jeżeli wskutek pogorszenia się stanu zdrowia uszczerbek na zdrowiu, który był podstawą przyznania jednorazowego odszkodowania zwiększy się o co najmniej 10 punktów procentowych, zwiększa się ono o 20% przeciętnego wynagrodzenia za każdy procent uszczerbku na zdrowiu przewyższający procent, według którego przyznawane było odszkodowanie. Należy w tym wypadku założyć, że pogorszenie się stanu zdrowia było spowodowane wypadkiem lub chorobą pozostającymi w związku ze służbą, a nie innymi przesłankami.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach odszkodowanie może zostać podwyższone przez Prezesa Rady Ministrów lub ministra właściwego do spraw wewnętrznych. Uprawniony organ może również przyznać odszkodowanie członkom rodziny funkcjonariusza, którzy nie spełniają warunków do otrzymania renty rodzinnej.

Postępowanie wyjaśniające

Postępowanie wyjaśniające jest postępowaniem powypadkowym dla funkcjonariuszy z uwzględnieniem odrębności przewidzianych dla specyfiki służby jako sposobu zatrudnienia. Sporządzony w jego wyniku protokół, w którym stwierdza się, że doszło do wypadku pozostającego w związku ze służbą, stanowi pierwszą przesłankę do wszczęcia z urzędu postępowania w przedmiocie jednorazowego odszkodowania. Drugą jest orzeczenie komisji lekarskiej właściwej dla miejsca służby funkcjonariusza, które stwierdza stały albo długotrwały uszczerbek na zdrowiu. Komisje lekarskie podlegają ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych na podstawie ustawy z 28 listopada 2014 r. [18]. Oprócz funkcjonariuszy podległych MSW, wysyłani są do nich funkcjonariusze CBA. Oprócz komisji podległych MSW funkcjonują również komisje lekarskie dla AW i ABW podległe szefom tych służb na podstawie ustawy z 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu [19].

Obowiązująca ustawa określa procedurę postępowania, wymieniając jednocześnie podstawowe obowiązki poszkodowanego, który musi niezwłocznie* zawiadomić bezpośredniego przełożonego o wypadku. Bezpośredni przełożony niezwłocznie zawiadamia kierownika jednostki organizacyjnej, będącej miejscem pełnienia służby przez funkcjonariusza w dniu wypadku, lub ustalenia uszczerbku na zdrowiu doznanego wskutek choroby. Kierownik komórki organizacyjnej m.in. niezwłocznie powołuje komisję powypadkową i wszczyna postępowanie w sprawie ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku, zawiadamia kierownika komórki ds. bhp oraz udziela wszechstronnej pomocy komisji powypadkowej, jak również zabezpiecza miejsce wypadku.

W skład komisji wchodzi co najmniej:

1) z urzędu, jako przewodniczący, przedstawiciel służby bhp w danej komórce organizacyjnej,

2) przedstawiciel służby właściwy do oceny okoliczności i przyczyn wypadku lub inna osoba wskazana przez powołującego komisję powypadkową.

Ustawa nie zawiera definicji legalnej, kim jest przedstawiciel służby właściwy do oceny

* Przez „niezwłocznie” ustawodawca rozumie tzw. postępowanie bez zbędnej zwłoki.

okoliczności i przyczyn wypadku. Można domniemywać, że powinien być to funkcjonariusz, który posiada największe doświadczenie w czynnościach, w związku z którymi miał miejsce wypadek. Warto też zwrócić uwagę, że w sprawach bardziej skomplikowanych komisja może składać się z większej liczby członków.

Komisja w ramach postępowania wyjaśniającego dokonuje oględzin miejsca wypadku sporządza szkice i wykonuje zdjęcia, przyjmuje wyjaśnienia od funkcjonariusza, który uległ wypadkowi (jeśli pozwala na to jego stan zdrowia) oraz wyjaśnienia od świadków wypadku, występuje o dokumenty, zasięga opinii biegłych itd. Oprócz tego komisja ustala szkodę, jaką funkcjonariusz poniósł w wyniku utraty, zniszczenia lub uszkodzenia przedmiotów osobistego użytku. Ustala rodzaj przedmiotów, stopień ich zużycia i zniszczenia uszkodzenia albo fakt ich utraty oraz przybliżoną wartość. Komisja powinna sporządzić protokół powypadkowy w terminie 14 dni od otrzymania przez jej członków decyzji o powołaniu ich w skład komisji powypadkowej. Po sporządzeniu protokołu, w którym stwierdzone jest, że funkcjonariusz uległ wypadkowi na służbie, przesłaniu go do rejonowej komisji lekarskiej MSW i stwierdzeniu uszczerbku na zdrowiu, kierownik jednostki organizacyjnej ma podstawy, aby wszcząć z urzędu postępowanie w sprawie przyznania jednorazowego odszkodowania.

Postępowanie w sprawie świadczeń odszkodowawczych

Postępowanie w sprawie świadczeń odszkodowawczych wszczyna się po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego oraz wydaniu orzeczenia przez komisję lekarską i kończy się wydaniem decyzji administracyjnej. Można je wszcząć zarówno na wniosek, jak i z urzędu; zawsze jednak muszą zachodzić ku temu tzw. obiektywne przesłanki.

Z urzędu wszczyna się postępowanie w sprawie świadczeń odszkodowawczych w przypadku stwierdzenia w związku z wypadkiem lub chorobą uszczerbku na zdrowiu bądź śmierci funkcjonariusza w okresie pozostawania na służbie. Warto jeszcze raz podkreślić, że o uszczerbku na zdrowiu może stanowić wyłącznie komisja lekarska. Postępowanie w sprawie jednorazowego odszkodowania można wszcząć również na wniosek funkcjonariusza lub członków najbliższej rodziny w przypadku:

– stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu lub śmierci, które nastąpiły po zwolnieniu ze służby

– pogorszenia się stanu zdrowia funkcjonariusza wskutek wypadku lub choroby

– stwierdzenia przez komisję lekarską, że wskutek choroby lub wypadku funkcjonariusz nie doznał stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, albo, że jego śmierć nie pozostaje w związku z wypadkiem lub chorobą

– stwierdzenia przez komisję powypadkową, że wypadek nie pozostaje w związku ze świadczenia odszkodowawcze nie przysługują – szkody (...) w przedmiotach osobistego użytku w związku z wypadkiem.

Decyzję wydaje Prezes Rady Ministrów w stosunku do szefów ABW, AW i CBA, ich zastępców i rodzin, minister właściwy do spraw wewnętrznych w stosunku do komendantów głównych Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej, szefa BOR i ich zastępców oraz rodzin. Minister właściwy do spraw wewnętrznych wydaje również decyzję odszkodowawczą w stosunku do funkcjonariuszy oddelegowanych do pełnienia zadań służbowych w urzędzie obsługującym ministra, a także członków jego rodziny. Szefowie ABW, AW, i CBA wydają decyzję w stosunku do wszystkich podległych im funkcjonariuszy oraz członków ich rodzin. W bardziej rozbudowanych strukturach organizacyjnych decyzje są wydawane w zależności od szczebla hierarchii – Komendant Główny Policji w stosunku do komendantów powiatowych (miejskich) Policji i członków ich rodzin, dyrektorów biur Komendy Głównej Policji, dyrektora instytutu badawczego Policji, komendanta rektora Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie itd., komendanci miejscy policji w stosunku do podległych im funkcjonariuszy i członków ich rodzin etc. zgodnie z art 34 ustawy. Od decyzji w przedmiocie jednorazowego odszkodowania nie przysługuje odwołanie do organu wyższego stopnia, bowiem w momencie wydania decyzji kończy się część postępowania, w której stosuje się odpowiednie przepisy kodeksu postępowania administracyjnego. Ustawa przewiduje, że od decyzji służy odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych, na zasadach i w terminach określonych w art. 476 w związku z art. 477⁹ ustawy Kodeks postępowania cywilnego [20].

Kierownik komórki organizacyjnej wydający decyzję w rozumieniu przepisów KPC jest organem rentowym i od jego decyzji przysługuje odwołanie do sądu za pośrednictwem organu, który wydał decyzję. Funkcjonariusz ma na to miesiąc od dnia doręczenia decyzji. Oznacza to termin do dnia w kolejnym miesiącu, który datą odpowiada dniowi, w którym nastąpiło doręczenie [21]. Odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych przysługuje także w razie niewydania decyzji w terminie 60 dni od dnia zgłoszenia wniosku o przyznanie świadczenia odszkodowawczego bądź powstania obowiązku wszczęcia postępowania

z urzędu. Odwołanie można wnieść w każdym czasie po upływie tego terminu.

W postępowaniu prowadzi się metrykę zgodnie z art. 66a § 5 Kodeksu postępowania administracyjnego. Obowiązek ten zgodnie z rozporządzeniem z 13 marca 2012, poz. 269 jest wyłączony w przypadku podobnych postępowań u żołnierzy Wojska Polskiego, należałoby więc również rozważyć wyłączenie postępowań w sprawie jednorazowego odszkodowania u funkcjonariuszy podległych MSW spod tego rygoru [22].

Poszkodowany na każdym stadium postępowania ma prawo wglądu do akt postępowania.

Prawo do jednorazowego odszkodowania i jego wysokość ustalana jest w drodze decyzji wydawanej w terminie 30 dni od dnia wszczęcia postępowania. Akta postępowania kierownik komórki organizacyjnej ma obowiązek przechowywać przez 20 lat od jego zakończenia.

Podsumowanie

W nowej ustawie widać dobrą tendencję do ujednolicenia ustawodawstwa wypadkowego dla pracowników i nie pracowników. Oczywiście w przypadku funkcjonariuszy mundurowych muszą istnieć odrębności, wynikające z tego, że służby są częścią administracji rządowej i postępowanie powypadkowe musi podlegać również rygorom prawa administracyjnego, co z oczywistych względów nie występuje u pracowników.

Funkcjonariusze mają bardzo szeroki zakres czynności, których wykonywanie w razie wypadku objęte jest świadczeniami. Wiele kontrowersji wzbudza np. zaliczenie do tej grupy zajęć związanych z podnoszeniem sprawności fizycznej, ponieważ to wtedy statystycznie najczęściej dochodzi do wypadków. Zgodnie z pragmatykami służbowymi funkcjonariusze

Państwowej Straży Pożarnej zobowiązani są utrzymywać sprawność fizyczną poprzez uczestniczenie w zajęciach wychowania fizycznego czy też zajęciach sportowych [23]. Do funkcjonariusza Policji należy stałe utrzymywanie sprawności fizycznej, w szczególności przez udział w doskonaleniu zawodowym, a sprawność fizyczną policjantów ocenia się na podstawie testu [24]. Podobnych obowiązków nie mają funkcjonariusze ABW i AW, zatem powstaje pytanie, czy te okoliczności wypadku powinny również ich dotyczyć.

Uwagę zwraca również bardzo szeroka definicja choroby pozostającej w związku ze służbą, za której stwierdzenie funkcjonariuszom przysługuje jednorazowe odszkodowanie. Może być to celowe działanie ustawodawcy, który chciał uprzywilejować pod tym kątem funkcjonariuszy. Może to być również efekt błędnego użycia funktora logicznego alternatywy zamiast koniunkcji, tak jak w przypadku art. 2 pkt. 1 gdzie czytamy, że uszczerbek może być równocześnie stały i długotrwały, przez to, że ustawodawca posłużył się alternatywą łączną, a nie wykluczającą.

Lista chorób wymienionych w rozporządzeniu w sprawie ustalania uszczerbku na zdrowiu funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej, Biura Ochrony Rządu, a także Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu, zawiera się w zakresie chorób pozostających w związku ze służbą, szczegółową listę można by więc uznać za niepotrzebną. Jednak jednym z celów ustawodawcy, o czym można przeczytać w uzasadnieniu do projektu ustawy, było ustalenie różnych limitów jednorazowego odszkodowania dla poszczególnych jednostek chorobowych, a więc precyzyjne ustalenie, za co i w jakiej wysokości należy się odszkodowanie. Stosowne więc byłoby ujednolicenie definicji choroby pozostającej w związku

ze służbą z definicją choroby zawodowej, tak jak miało to miejsce w projekcie opisywanej ustawy.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Ustawa z 4 kwietnia 2014 r. o świadczeniach odszkodowawczych przysługujących w razie wypadku lub choroby pozostających w związku ze służbą. Dz.U. poz. 616 z późn. zm.
- [2] Ustawa z 16 grudnia 1972 r. o odszkodowaniach przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą w Policji. Dz.U. Nr 53, poz. 345 z późn. zm.
- [3] Ustawa z 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, określone w przepisach o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego. Dz.U. Nr 199, poz. 1673 z późn. zm.
- [4] Ustawa z 9 kwietnia 2010 r. o służbie więziennej. Dz.U. Nr 79, poz. 523 z późn. zm.
- [5] Ustawy z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny. Dz.U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.
- [6] Odpowiedź sekretarza stanu Grzegorza Karpińskiego z 22 stycznia 2015 r. na interpelację nr 29870
- [7] J. Loga. *Wypadek przy pracy. Pojęcie prawne*. Warszawa 1981
- [8] T. Bińczycka-Majewska. *Prawne aspekty chorób zawodowych*. „Państwo i Prawo” 1993, 7:51-60
- [9] Ustawa z 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy. Dz.U. Nr 24, poz. 141 z późn. zm.
- [10] Rozporządzenie prezesa Rady Ministrów z 30 czerwca 2014 r. w sprawie ustalenia uszczerbku na zdrowiu funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu i Centralnego Biura Antykorupcyjnego. Dz.U. poz. 872
- [11] Rozporządzenie MSW z 26 czerwca 2014 r. w sprawie ustalania uszczerbku na zdrowiu funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Biura Ochrony Rządu. Dz.U. poz. 866
- [12] Wyrok SN z 12 czerwca 2013 r. Sygn. akt I UK 14/13
- [13] Rozporządzenie MSW z 26 czerwca 2014 r. w sprawie ustalania uszczerbku na zdrowiu funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Biura Ochrony Rządu, Dz.U. poz. 863
- [14] K. Łucarz, A. Muszyńska. *Pojęcie środka odurzającego w prawie karnym*. „Państwo i Prawo”, 2008, 6:91-102
- [15] Ustawa z 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Dz.U. Nr 199, poz. 1673 z późn. zm.
- [16] Ustawa z 26 października 1982 o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Dz.U. Nr 35, poz. 230 z późn. zm.
- [17] Na podstawie art. 20 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Dz.U. z 2015 r., poz. 748 z późn. zm.
- [18] Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. o komisjach lekarskich podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych. Dz.U. poz. 1822
- [19] Ustawa z 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu. Dz.U. Nr 74, poz. 676
- [20] Ustawa z 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego. Dz.U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.
- [21] Art 477⁹ KPC w zw. z art. art. 165. § 1. KPC w zw. z art. 112 KPC
- [22] Rozporządzenie z 13 marca 2012 w sprawie rodzaju spraw, w których obowiązek prowadzenia metryki sprawy jest wyłączony. Dz.U. poz. 269
- [23] Ustawa z 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej. Dz.U. Nr 88, poz. 400 z późn. zm.
- [24] Art. 61a ustawy z 6 kwietnia 1990 r. o Policji. Dz.U. z 2015 r., poz. 355, z późn. zm.